

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Romská kultura a výtvarný projev v rámci NZDM v Českém Krumlově

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Ivana Temiaková

Studijní obor: Vychovatelství - Pedagogika volného času, kombinovaná forma

Ročník: 3. ročník

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 23. března 2012

.....
Ivana Temiaková

Děkuji vedoucí práce Mgr. Ireně Kovářové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	8
1.1 Historie Romů	8
1.1.1 Odkud vlastně jsou?	8
1.1.2 Příchod Romů do Zemí koruny české	9
1.1.3 Od Marie Terezie po druhou světovou válku	10
1.1.4 Situace Romů po válce	11
1.1.5 Státní politika vůči Romům po roce 1945	12
1.1.6 Romská menšina po roce 1989	13
1.1.7 Současné skupiny Romů na našem území	15
1.2 Romská kultura	16
1.2.1 Romský jazyk	16
1.2.2 Romská rodina	17
1.2.3 Výchova romských dětí	18
1.2.4 Hodnotový systém romské rodiny, identita	19
1.3 Historie Romů v Českém Krumlově	20
2 Praktická část	22
2.1 Představení organizace	22
2.2 Popis projektu	24
2.3 Dvanáct setkání v NZDM	28
2.3.1 Země, ze které pocházím / ve které chci žít	28
2.3.2 Sárí – barvení látky	30
2.3.3 Kostýmy a tanec	31
2.3.4 Boty	33

2.3.5	Mandaly.....	34
2.3.6	Výroba šperků	35
2.3.7	Výroba svíček	36
2.3.8	Malování čajem a věštění.....	38
2.3.9	Keramická dílna	38
2.3.10	Výroba „hopíku“	40
2.3.11	Výroba „košíků“	41
2.3.12	Vaření tradičního jídla	42
3	Závěr.....	44
	Použitá literatura	45
	Internetové zdroje:	46
	Seznam použitých zkratk.....	47
	Abstrakt.....	54
	Abstrakt v anglickém jazyce	55

Úvod

Téma práce jsem si nevybrala náhodou. Řádově několik let se zabývám problematikou Romů a poslední rok pracuji v nízkoprahovém zařízení, které bylo založeno právě pro děti a mládež z řad romské komunity.

Cílem mé práce je představit Vám projekt **Z Indie do Českého Krumlova**, který byl realizován v NZDM v Českém Krumlově a popsat i výtvarná (rukodělná) setkání s klienty v praxi. Projekt měl za úkol seznámit děti a mládež ve věku od 6 do 26 let s romskou kulturou, jejími zvyky, pověstmi a historií. Vysvětlit a ukázat, že romská kultura má silné kořeny, naučit je pak předávat tyto hodnoty okolí a získat hrdost za svůj původ. Cílovou skupinou byly děti a mládež pocházející ze sociálně vyloučených lokalit města Český Krumlov. Projekt samotný však nebyl zaměřen pouze na romskou komunitu, byl otevřen i zástupcům z majoritní společnosti, aby i oni měli možnost poznat jinou kulturu, pochopit určité souvislosti a být tolerantnější ke svým vrstevníkům.

„Ponižují-li jedni kulturu druhých, ztrácejí příležitost naučit se z ní to, co by jejich lidství dodalo úplnosti.“ Maháprabhudži, indický myslitel

V našem okolí je romská komunita vnímána spíše negativně, často se i romská mládež z těchto důvodů separuje a staví se do opozice k pochopení nejen vlastní kultury, ale i k přijetí a toleranci jiných kultur. Cílem projektu je, nejen těmto dětem a mládeži ukázat historii tohoto národa od opuštění Indie až po současnost, ale také probudit zájem o jejich kořeny a posílit sebevědomí, že tato kultura má opravdu bohatou historii, ze které mohou čerpat mnohá moudra i dnes. Dále podpořit a ukázat vrozený talent k hudbě a k výtvarným činnostem, umožnit zažít úspěch.

Práce je dělena do dvou částí. V první, v teoretické části, se zaměřím na historii romské kultury, rozdílů ve způsobu výchovy a trávení volného času. Dále se soustředím na roli pedagoga a náročnost této profese v NZDM. V druhé, praktické části, jsem se zaměřila na konkrétní činnosti dětí v rámci výše uvedeného projektu. Pokusím se

přiblížit 12 setkání v rámci projektu. Při těchto setkáních jsem se snažila přes výtvarný projev a kreativitu najít si cestičku blíže k našim klientům. Skrze ně ujasnit jejich původ, jejich odlišnosti, jejich identitu.

1 Teoretická část

1.1 Historie Romů

Přečetla jsem opravdu hodně literatury, než jsem se pustila do psaní této práce. Jedna z knih, která se mi do ruky dostala, byla od Agnesy Horvátové *O velké Ramě a jiné příběhy*. Kniha je koncipována tak, že na jedné straně je text v romském jazyce a na další v českém jazyce. Paní Horvátová napsala tuto knihu s přáním, aby byl romský jazyk zachován, aby dnešní děti a mládež uměly nejen romsky mluvit, ale také číst. Co mne však v knize zarazilo, paní Horvátová (na straně 23) polemizuje s redaktorkou, odkud vlastně Romové pocházejí. I člověk tedy poměrně vzdělaný si není jist, odkud jeho národ pochází.

1.1.1 Odkud vlastně jsou?

Ať už jsou pověsti o původu Romů jakékoli, faktem, na kterém se shoduje většina badatelů, zůstává, že pravlastí Romů je Indie. Cesty předků dnešní romské populace směřovaly z oblasti dnešní Indie na západ. Část z nich putovala skrz Blízký Východ do jihovýchodní a střední Evropy, další proud pronikal přes Egypt a severní Afriku do Španělska. První písemnou zmínkou o romském kočovném národě je záznam z Konstantinopole z 11. století. Jejich přítomnost ve střední Evropě je doložena od 13. – 14. století; na území českých zemí se objevují okolo 15. století.¹

O indickém původu svědčí nejen jazyk, ale i překvapivá podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání, stejná technologie zpracování kovů aj. Zpočátku tito lidé budili zvědavost a jejich exotické vzezření dávalo podnět

---

¹ DAVIDOVÁ, E. *Romano drom: cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách a na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1995, s. 14

k různým úvahám o důvodech jejich toulavého života a domněnkách o jejich pravlasti. Evropské obyvatelstvo bylo tedy zpočátku ke kočovníkům shovívavé, přijímalo je jako kající křesťanské poutníky, za které se vydávali. Kronikáři popisují jejich vzezření a přirovnávají je k Tatarům. Tmavá kůže, k městům se blížili v dlouhých karavanách, někteří pěšky, jiní na koních, s vozy plnými zavazadel, žen a dětí. Někde Romy dokonce vítali, protože přinášeli nové technologie zpracování železa a kovů, přinášeli nové zkušenosti a přicházeli – alespoň podle svých výpovědí od Božího hrobu. Středověký člověk, který setrval na jednom místě, chápal mimo jiné putování jako formu oběti, pokání. Proto považovali i lid, který stále putuje, za kajícíky. Tyto představy Romové podpořili vlastními legendami. Snažili se obyvatele středověkých měst přesvědčit, že svým putováním musí činit pokání za hříchy svých otců, které odmítli přijmout Pannu Marii s Ježíškem, když utíkali před Herodesem do Egypta. Další všeobecně rozšířenou legendou bylo ospravedlnění kočovného života, jako trest za to, že zapřeli křesťanství a sedm let musí tuto zradu odpykávat neustálým putováním z místa na místo.²

1.1.2 Příchod Romů do Zemí koruny české

První zmínka o Romech na území dnešní České republiky pochází z tzv. Dalimilovy kroniky. K roku 1242 se vztahuje kapitola „*O Kartasiech pohanských*.“ Přítomnost Romů ve východní Evropě v té době nebyla jinde zaznamenána. Dalimil uvádí jako rok jejich příchodu r. 1242. Mongolové se však přehnali přes Uhry již v r. 1241 a to tak rychle, že je nepravděpodobné, že by Romové byli schopní před nimi ustoupit. Pokud tedy v r. 1242 do Českého království vstoupili, potom ne v souvislosti s Tatarským vpádem do Uher. Cennou zprávu o Romech na našem území nalézáme v Popravčí knize pánů z Rožmberka. Dle záznamů z roku 1399 jistý loupežník uvedl, že do jeho skupiny patřil i „Cikán černý, Ondřejův pacholek“. Nevíme, jestli se jednalo skutečně o

---

² Srov. Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18530>

Roma, nebo mu byla pouze dána tato přezdívka, v každém případě je jasné, že v této době již byla přítomnost romského etnika na našem území známa.

1.1.3 Od Marie Terezie po druhou světovou válku

Významným obdobím v dějinách Romů je doba panování Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Ať už byli tito panovníci jakkoli osvícenští, v přístupu k Romům se jejich opatření příliš neosvědčila. Opatření těchto panovníků v rámci řešení „romské otázky“, vycházela z předpokladu nutného usazení „cikánů“, tzn. usazení se a přijetí vesnického způsobu života, potlačení romského jazyka a specifík.³ Ačkoli usazování Romů tímto způsobem bylo dost násilné, přece jen tato nařízení poprvé v dějinách Romy nevyháněla, ale počítala s nimi jako s obyvateli své země.⁴ Z druhé strany dle zprávy v díle Augustin Ab Borgis je zřejmé, že jako prostředek asimilace a usazování Romů v Českých zemích bylo nařízení Marie Terezie o nutnosti odebírat děti z romských rodin a dávat je na převýchovu k sedlákům⁵.

Za zmínku stojí usazování Romů v období 18. Století na Moravě (osady Oslavany, Svatobořice, Strážnice, apod.).⁶ Tady integrace původních moravských Romů byla úspěšná. Romové se integrovali do společnosti, navazovali vztahy s majoritou a postupně získali určitý status. Tento příznivý vývoj byl narušen obdobím druhé světové války - sběrné tábory v Letech u Písku a Hodoníně, odkud byli

---

³ DAVIDOVÁ, E. *Romano drom: cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách a na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1995, s. 15

⁴ MANN, A. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna 2001, s. 10

⁵ BALBÍN, J a kol. *Romové a dětské domovy: sborník z 8. Setkání Hnutí R v Děčíně a ve Františkově nad Ploučnicí ve dnech 11.-13.dubna 1997*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997, s. 9

⁶ MANN, A. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna 2001, s. 12

deportování do koncentračních táborů, kde téměř všichni zahynuli. Hrůzy nucené táborové koncentrace přežilo pouze kolem 600 jedinců.⁷

1.1.4 Situace Romů po válce

Krátce po válce se odhady počtu Romů na území dnešní ČR pohybují řádově mezi 600 a 1000. Nicméně první poválečný soupis ministerstva vnitra, k němuž došlo v druhé polovině roku 1947, vykazuje již celkový počet 101 190, z čehož plných 16 752 připadá na Čechy a Moravu a zbylých 84 438 na Slovensko. Izolace romských osad na Slovensku a především naprostá absence perspektivy do budoucnosti mezi místními obyvateli způsobila, že stěhování za prací do Čech mnozí vnímali jako jediné možné východisko. Odchod práceschopných mužů do pohraničních měst a severních Čech, které dobře placení náboráři líčili jako "zemi zaslíbenou", se záhy odrazil i v romském písňovém folkloru. Vláda rychlé osidlování pohraničí podporovala a nové pracovní síly vítala. Vzájemná nedůvěra však přetrvávala i nadále. Řada Romů však v této době žila "polokočovným" životem: své rodiny zanechala na Slovensku, dojížděla za prací, ale domů se vracela, kdykoli to jen bylo možné. Mnozí Romové se přitom vraceli domů s prvními úsporami, doma pomalu budovali své nové domovy v osadách bez elektřiny a pitné vody, v osadách, jež postrádaly hygienické zázemí a které byly navíc určeny k demolici.⁸

Romové přicházející od konce války ze Slovenska byli příliš odlišní od relativně integrované skupiny českých Romů. Jejich zvyky, způsob odívání i života byl v mnohém dán životem v izolovaných osadách na okrajích slovenských obcí.⁹

---

⁷ DAVIDOVÁ, E. *Romano drom: cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách a na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1995, s. 21

⁸ Srov. Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18785>.

⁹ Horváthová, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Lidové noviny 2002, s. 50

Na českém území tak vznikalo husté osídlení Romů v Ostravě, na Kladně a vůbec v oblasti bývalých Sudet, jen menší počet Romů přichází na jižní Moravu, dříve Romy relativně hustě osídlenou, větší počet Romů později přilákaly pracovní příležitosti hlavního města Prahy.¹⁰ (Horváthová, 2002, s. 51).

1.1.5 Státní politika vůči Romům po roce 1945

Nicméně již v padesátých letech se komunistický režim znovu hodlá s "cikánskou otázkou" či "cikánským problémem" vypořádat. "Občané cikánského původu" jsou opět degradováni na jakousi asociální vrstvu a veškeré znaky jejich etnické identity musí být zničeny. Romové jsou proto nadále vnímáni jako problém, a navíc problém sociální. Za jediný účinný prostředek řešení této neuspokojivé situace se pokládá asimilace, tj. přizpůsobení Romů k obrazu "řádných občanů", přizpůsobení hodnotám a normám většinové společnosti, které automaticky platí za ideál.

V říjnu roku 1958 schválil socialistický parlament zákon č. 74 o trvalém usídlení kočujících osob. Již z formulace zákona přímo číší přístup, jenž v Československu panoval a který v mnohém přetrvává dodnes: my, civilizovaní a řádní občané musíme pomoci zcivilizovat je. Nabídka zde vzniká bez jakékoli poptávky, jinými slovy budeme pomáhat Romům, protože to potřebujeme my. V §1 se praví: "Národní výbory poskytují osobám, které vedou kočovný způsob života, všestrannou pomoc, aby mohly přejít k usdlému způsobu života; zejména jsou povinny těmto osobám pomáhat při opatřování vhodného zaměstnání a ubytování a působit výchovnými prostředky soustavně k tomu, aby se staly řádnými pracujícími občany." Nicméně hned ve třetím paragrafu se zákon hodlá rázně vypořádat s každým, kdo "pomoc" neakceptuje: "Kdo setrvá při kočovném způsobu života, přestože mu byla poskytnuta pomoc k trvalému usídlení, bude potrestán pro trestný čin odnětím svobody na 6 měsíců až 3 léta."

---

¹⁰ Horváthová, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Lidové noviny 2002, s. 51

Jak uvádí dobová "odborná" literatura, asimilace etnických společenství je jedním z předpokladů, který urychluje odstranění třídní společnosti a přechod ke komunismu. "Asimilace je všeobecně platnou vývojovou zákonitostí, postihuje všechny etnické skupiny bez rozdílu." Období od roku 1958 zřetelně ukazuje, že naše socialistická společnost je schopna v historicky krátkém čase úplně zlikvidovat cikánskou otázku jako společenský problém. Konečné vítězství bude jedním z projevů síly socialistického řádu."

Obecně se traduje, že zákon postihl olašské Romy, kteří skutečně po Československém území v té době kočovali. Známý jsou ovšem i četné případy, kdy tato pomoc byla vnucena právě "polokočovným" Romům, kteří cestovali mezi rodinou na Slovensku a prací v Čechách a kteří se museli nastěhovat do přiděleného bytu a věnovat se určenému zaměstnání.¹¹

Určitým posunem v řešení romské problematiky bylo zřízení tzv. *Komisi pro otázku cikánského obyvatelstva* v roce 1970 jako ústředního koordinačního orgánu pro tuto oblast. Zastoupena v ní byla zainteresovaná ministerstva a společenské organizace. Sporadicky v nich byli zastoupeni i sami Romové. Stejnou vyhláškou byli Romové poprvé označeni jako etnická skupina, a to při respektování specifík a odlišností.¹² Tyto komise pak působily v Československu až do roku 1988.

1.1.6 Romská menšina po roce 1989

S příchodem změn, jež přinesl rok 1989, se znovu probouzí i emancipační hnutí potlačené na začátku sedmdesátých let. Romové odmítají být pasivním objektem

---

¹¹ Srov. Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

¹² DAVIDOVÁ, E. *Romano drom: cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách a na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1995, s. 208

"všestranné péče", zakládají politické strany a hnutí. V prvních polistopadových volbách se pak zástupci Romské občanské iniciativy na kandidátkách OF dostávají do parlamentu. S postupným rozvojem občanské společnosti ministerstvo vnitra záhy registruje desítky romských občanských sdružení, které svoji práci zaměřují především na vzdělání a rozvoj kultury a začínají vycházet první romská periodika.

S přechodem k tržní ekonomice se často nekvalifikovaní Romové znovu dostávají na okraj společnosti. Nezaměstnanost Romů dosahuje díky jejich nedostatečnému vzdělání, ale i díky skrytému a rafinovanému rasismu až 75%, v některých lokalitách ČR 95%. Prioritou mnoha romských i neromských, vládních i nevládních organizací se proto stává otázka vzdělání. V mnoha případech však přetrvává přístup dob minulých a vůle ke skutečné změně je spíše ojedinělá. Mnozí učitelé o Romech, jejich historii a kultuře dodnes nic nevědí, o žácích ani nemluvě. Romské děti se o sobě ve škole nic nedozvědí a školní docházku tráví studiem věcí, které jsou jim vzdáleny. Přestože k rozpadu ČSFR tvořili na území ČR nejpočetnější etnickou minoritu, Češi o ní nenajdou v učebnicích jedinou zmínku a Romové tak nadále platí za "nejcizější cizince".¹³

Pavel Říčan ve své publikaci uvádí, že předlistopadová vcelku „zateplená“ existence byla vystřídána svobodou, kde se každý musí především starat sám o sebe. Není nutné pak pochybovat o tom, že Romové se musí vzdát spoléhání na stát, což ovšem vyžaduje ze strany majority trpělivost a dobře promyšlenou, náročnou a nákladnou péči celé společnosti.¹⁴

---

¹³ Srov. Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

¹⁴ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál 1998, s 32

1.1.7 Současné skupiny Romů na našem území

Rozdělit Romy do skupin není tak jednoznačné, jak by se mohlo zdát. Existuje několik typů dělení – vnitřní - romské: podle jazyka, způsobu života, bohatství, dále jde o dělení vnější ze strany majoritní společnosti a dělení odborné. Pokud se budeme řídit vnitřním dělením, pak se na území ČR v současnosti můžeme setkat s několika skupin Romů¹⁵. Převážně starší generace tvoří jádro skupiny **Romů – Sinti** – jež jsou potomci německých Romů. Před druhou světovou válkou žili především v českém pohraničí a v Praze, kde stále představují velkou část z celkového romského osídlení. Podobně krutý osud za druhé světové války v podobě rasových čistek a romského holocaustu potkal kromě Romů Sinti i původní moravské Romy. Po druhé světové válce se jich vrátilo zpět do vlasti pouze 583. Oni a jejich potomci dnes tvoří malou skupinu tzv. **moravských Romů**, z jejichž řad pochází značná část romské inteligence. Výraznou skupinou Romů žijících na našem území jsou **olašští Romové**. Tato skupina Romů je velmi uzavřenou a jako jediný kočovali až do roku 1958.

---

¹⁵ Srov. Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18901>

1.2 Romská kultura

Mezi tradičním způsobem života Romů a Čechů existují rozdíly, které vyplývají z rozdílného pojetí života a mohou způsobovat vzájemné nepochopení. Rozdíl vyplývá již z odlišné demografické struktury komunity romské a naší. Tímto hlavním rozdílem je nízká střední délka života - romské ženy 59,5 let, české 75,4, romští muži 55,3 let, čeští 67,8. Způsob života Romů je jiný také proto, že Romové mají jiný žebříček hodnot než Češi, neboť je pro ně důležitější zaměření na rodinu než na svoji práci.¹⁶

Tradiční životní cyklus Romů se v posledních letech mění, v uvedené podobě se zachoval ještě ve východoslovenských romských osadách, přesto v životě českých městských Romů můžeme nalézt některé prvky, které přežívají a třeba nevědomě ovlivňují jejich dnešní životní cyklus. Proto je dobré poznat tradiční způsob života, který ačkoli doznal velkých změn, může pomoci lépe porozumět Romům.

1.2.1 Romský jazyk

Romština je jazykem nedoceneným a velmi zajímavým. Vezmeme-li v potaz, že základními romskými slovíčky se domluvíme po celé Evropě (v Maďarsku, Polsku, na Slovensku, v Německu, apod.). Toto je ale pouze teorie. Většina Romů žijící na Českokrumlovsku romsky neumí, případně mluví jazykem romsko-českým. Kolik Romů umí i romsky psát, to bychom možná v naší oblasti spočítali na prstech jedné ruky. To je bohužel realita.

Vlastní jazyk mnoho Romů zapomnělo, českému se naučili nedokonale a ovládají jen jeho hovorovou a někdy přímo slangovou verzi. Řada Romů navíc mluví česky s použitím akcentu typického pro romštinu, což je na veřejnosti terčem spíše posměchu. Z praxe musím také říct, že i děti ve 3. třídě ZŠ ještě mají problém rozložit slovo (MASO).

---

¹⁶ Srov. Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18197>

1.2.2 Romská rodina

Tradiční romská rodina byla patriarchální. Davidová uvádí, že ve všech typech rodin byl svrchovaným pánem muž, žena měla podřadné postavení. Muž měl právo dělat, co se mu zachce: bít ji, být jí nevěrný, opustit ji.¹⁷

Pro ženy vždy platila přísnější pravidla než pro muže. Žena musela projevovat svému manželovi úctu a pokoru. Jejím úkolem v rodině bylo starat se o děti a o domácnost. Čím více dětí ženy měly, tím větší úcty se jim dostávalo. Úcta také rostla s věkem, zvláštní postavení mají v rodině staří lidé, hlavně kvůli jejich moudrosti a zkušenostem. V našem domově důchodců nenajdete ani jednoho Roma. Což vypovídá samo o sobě. O staré lidi je dobře postaráno až do jejich smrti.

V. Ševčíková (2003) uvádí, že jedinec se během svého života propracovává celou řadou logicky se měnících sociálních statutů – od těch, které jsou vrozené (pohlaví a fyzické dispozice), přes připsané (věk a psychické či fyzické odlišnosti). Tato „dramaturgická koncepce“ rodové hierarchie se vnějškově odráží, například také v přezdívkách a přídomcích (které se mohou měnit) a do jisté míry demytizuje předpoklad „absolutní svobody“ romského člověka ve vlastní komunitě.¹⁸

Za poslední generace romská rodina zeslábla, nesvědčí jí vytržení z tradiční velkorodiny a ze soudržné obce, která často výborně fungovala i v nuzné osadě. Romská rodina si dodnes udržuje svůj patriarchální ráz, romské rodiny jsou dodnes početné.¹⁹ Také skupinová koheze (soudržnost) Romů je nápadná. „Souvisí

---

¹⁷ DAVIDOVÁ, E. *Bez kolíb a šiatrov*. Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1965

¹⁸ ŠEVČÍKOVÁ, V. *Sociokulturní a hudebně výchovná specifika romské minority v kontextu doby*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě 2003, s. 34

¹⁹ ŘIČAN, P. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál 1998, s 47

s kolektivismem, se sklonem být pospolu, všechny záležitosti prohovořovat a společně rozhodovat, přičemž rozhodující slovo mívá autorita.“ Rom vlastně ani není schopen být sám. I romské děti jsou pořád pohromadě, potom ve škole těžko chápou, že mají pracovat samostatně. „Nešťastným důsledkem mimořádně silné skupinové koheze je častá neochota romské rodiny i širší komunity dovolit jednotlivci, aby se od ní v něčem odpoutal, aby myslel a jednal jinak než ona – a tendence vyloučit ho, jestliže tak přece učiní.“

1.2.3 Výchova romských dětí

Výchova dětí v rodině je silně závislá na kulturních vzorcích a normách charakteristických pro jednotlivá etnika a národy. Jde především o styly výchovy uplatňované rodiči k jejich dětem, ale také o to, jak dospělí určitého etnika nahlízejí na děti a mládež, jaký charakter mají mezigenerační vztahy a komunikace mezi dospělými a dětmi.²⁰ Postoje romských rodičů k výchově svých dětí jsou tedy podmíněny odlišnou mentalitou Romů charakterizovanou větší emocionálností, a mají tedy mnohem blíž k indické než k západní kultuře.²¹

Jaká je výchova dětí? Někde jsem četla takové přirovnání. Romské ženy pečují o své děti jako o květiny, jen je hnojí a zalévají, aby pěkně rostly. Kdežto my majoritní ženy své děti zastříháváme, popotahujeme, přetváříme k obrazu svému. Dětem chybí řád, hranice. Jí, když se jim chce, spí, když cítí tuto potřebu. Pokud nastoupí do 1. třídy ZŠ, svět se jim obrátí vzhůru nohama. My majoritní je nutíme sedět v lavici, dodržovat pravidla. Aniž bychom vzali v úvahu jejich dosavadní výchovu.

---

²⁰ PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*, 1.vyd. Praha: Portál 2004, s 156

²¹ ŘIČAN, P. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál 1998, s 139

1.2.4 Hodnotový systém romské rodiny, identita

- **Svobodný život:** Iluze bezstarostného způsobu života („*Svět je velký, nech žít.*“). Vše, co ji podporuje, je hodnoceno pozitivně.
- **Uznávání rodové hierarchie a rodové tradice:** Vzhled k dodržování složitých kastovních a rodových zvyků a pravidel např. nedochází v období dospívání k extrémnímu vyhocení konfliktů generačního rázu.
- **Dědictví předků:** Sebedůvěra plynoucí z vazby na minulost.
- **Láska k dětem:** Počet dětí určuje míru rodové prestiže. (*Jedna matka, jeden otec a mnoho dětí – v tom je síla Romů.*“)
- **Peníze jako základní potřeba přežití:** Ne jejich shromažďování, ale prostředek k dosažení pocitu životního naplnění.²²

Říká se, že romskou identitu tvoří tzv. romipen, což je nepsaný zákon, jakýsi soubor hodnot, které jsou teoreticky univerzální a vlastní všem Romům. Důležitou součástí *romipen* je tzv. *čačipen* – pravda, právo, spravedlnost, skutečnost. Ovšem chápání spravedlnosti může být v diametrálním protikladu k chápání spravedlnosti ne-Romy. Příkladem může být romské slovo *de man*, půjč mi, ale také dej. Romové nečekají, že musí půjčenou věc vrátit, protože oni by jednali také tak. Platí zásada solidarity – „*dnes mám já, zítra budeš mít ty*“; je nepřipustné, aby jeden člen komunity „měl“ (jídlo, oblečení, peníze) a druhý ne.²³

Hledání a vytváření identity je záležitostí celého života. Základy zvolna rostou už od raného dětství – a na druhé straně i celý vývoj osobnosti v dospělém věku můžeme chápat jako ujasňování a upevňování, případně přetváření identity. Mít identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsme, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života.

---

²² BAKALÁŘ, P. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia 2004, s 76

²³ ŠEVČÍKOVÁ, V. *Sociokulturní a hudebně výchovná specifika romské minority v kontextu doby*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě 2003, s. 185

Znamená to „být pevně zakotven v tradici a podílet se aktivně na tvorbě budoucnosti, osobní i společenské.“²⁴

Asimilaci jako takovou více upřesnil Tajfel, ve své knize uvádí 4 druhy (Tajfel, 1995).

Volný čas tráví romské děti většinou neorganizovaně. V podstatě nemají vyhraněné zájmy, mnohdy si ani nejsou vědomy toho, že by se čas mimo školní povinnosti dal vyplnit nějakou smysluplnou činností (kroužek). Volný čas tráví děti a mládež většinou na ulicích, bez dohledu nebo sledováním televize. Hlavně u chlapců s přibývajícím věkem dochází k vytváření malých skupinek, které mnohdy sklouznou ke kriminální činnosti, v podobě drobných krádeží, vandalismu, apod.

Výchova a vzdělávání romské mládeže je v mnoha ohledech specifická právě díky celkové rozdílnosti mentalit. Je třeba mít na paměti, že: „Romové nejsou objekty naší výchovy, našeho působení. Jsou subjekty své výchovy a svého rozvoje. My je na cestě jejich rozvoje doprovázíme jako jejich přátelé. Bez toho vztahového předpokladu nelze o výchově mluvit.“²⁵

Svět Romů nerozumíme a stále je hodnotíme podle našich měřítek, z hlediska naší kultury. Je však důležité pít se po příčinách jejich chování, je nutné poznat jejich kulturu, zvyky, mentalitu, abychom dokázali je lépe doprovázet životem. Při práci s romskými dětmi je důležité, aby se na jejich výchově (vzdělávání) podílel také Rom. Naše romská sociální pracovnice tvoří můstek mezi námi a klienty.

1.3 Historie Romů v Českém Krumlově

Většina zdejšího romského obyvatelstva pochází původně z východního Slovenska, odkud rodiče či prarodiče současné generace přišli pro roce 1945 ze svých tradičních lokalit za prací, bydlením, za lepší existencí svých rodin. Tak jako do jiných, českých či

---

²⁴ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. Vydání Praha: Portál 2004, s. 217

²⁵ KUCHAR, P. Metodika výchovné práce s romskou mládeží. In *Práce s romskou mládeží*. Odborný seminář. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 53

moravských větších a průmyslových měst a do pohraničí. Přicházeli sem spontánně, dobrovolně nebo na základě náboru.²⁶

Nejdříve přišlo několik prvních rodinných a příbuzenských skupin, za nimiž přicházeli další příbuzní a známí z téhož místa. Řetězovou migraci těchto prvních osídlenců dokládá dodnes i výskyt zde nejčastějších romských příjmení:

- Kotlár (tyto rodiny pocházejí z Nižného Slavkova, z bývalého sabinovského, pak prešovského okresu),
- Dunka (ze Šambronu, Hramoše, Lubotína a Vyšného Slavkova v okrese Stará Lubovňa),
- Červeňák (ze Šarišského Jastrabie a Malého Lipníku v okrese Stará Lubovňa)
- Bílý (z Pečovské Nové Vsi z bývalého sabinovského okresu),
- Čarný (z Lubotína),
- Rakaš (ze Šambronu).²⁷

Z těchto původních několika rodin se rozrostla většina zde žijícího romského obyvatelstva, které se v Českém Krumlově usadila a po počátečních problémových letech zde našla svůj nový domov. Z původního počtu 150 Romů, uváděných v roce 1947, se do roku 1957 zvýšil jejich počet na 226, v roce 1970 na 362, v roce 1980 na 438 a v roce 1987 na 600 hlášených Romů. V roce 1999 se celkový počet rozrostl na 775 Romů žijících ve městě Český Krumlov a na 1578 žijících v celém okrese.²⁸

K dalším zajímavostem regionu patří, že na území Českého Krumlova, je v rámci celé ČR, největší počet smíšených manželství. Český Krumlov se často skloňuje v superlativech, ale situace už dávno není tak pozitivní. Myslím, že za mnohé problémy si může město samo, když po roce 1989 vystěhovalo Romy z centra města do dnešního ghetta sídliště Mír.

---

²⁶ Srov. Davidová, E. *Cesty Romů – Romano drom 1945-1990*. UP Olomouc. 2. vyd. 2004, s. 83

²⁷ Srov. Davidová, Čarná, M. *Analýza romského obyvatelstva ve městě a okrese Český Krumlov*. Int. Tisk. MÚ Český Krumlov, 1999

²⁸ Srov. Tamtéž

2 Praktická část

2.1 Představení organizace

Nejprve bych ráda představila neziskovou organizaci, ve které byl projekt připraven a realizován. Jde o organizaci, která byla založena v roce 2006 a od roku 2009 přistoupila k registraci potřebných služeb.

Účelem organizace je poskytování obecně prospěšných služeb prostřednictvím širokého spektra projektů, kterými chce přispívat k sociální a kulturní spolupráci romského etnika a většinové společnosti.

Druh obecně prospěšných služeb:

- vzdělávací aktivity s důrazem na romské děti předškolního věku
- rozvoj příležitostí pro volnočasové aktivity (hudba, tanec, atd.)
- informační činnost ve vztahu k romskému etniku
- provoz dokumentačního centra o romské kultuře
- provoz stálého výstavního prostoru
- zapojení členů romské komunity do veřejného života
- další související služby ve vztahu k romské komunitě

Doplňkové služby:

- pořádání odborných kurzů, školení a jiných vzdělávacích aktivit, včetně lektorské činnosti
- agenturní činnost v oblasti kultury a umění
- pořádání výstav, přehlídek, prodejních a odborných akcí

Hlavním posláním organizace je prostřednictvím širokého spektra projektů přispívat k sociální a kulturní spolupráci romského etnika a většinové společnosti.

Registrované sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách:

- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
- terénní programy

Hlavní cíle komunitního centra Romů:

- pomoci při zlepšení vztahů Romů vůči majoritní společnosti a institucím
- pomoci při zlepšení komunikace Romů s okolím a získávání dovedností pro samostatné vyřizování osobních záležitostí
- integrace sociálně vyloučených osob do společnosti s preventivními programy, předcházet jejich dalšímu vyloučení
- předávání informací a dovedností prostřednictvím výchovně vzdělávacích programů, a tím snižování výskytu a předcházení sociálně patologických jevů
- zvýšení vzdělanosti romských dětí formou vzdělávacích a doučovacích aktivit
- spolupráce s relevantními institucemi, organizacemi, úřady i jednotlivci, kteří mohou přispět ke zlepšení situace Romů a jejich integrace do společnosti.

2.2 Popis projektu

Nezisková organizace, ve které byl projekt realizován, vykonává soustavnou a koordinovanou činnost s romskou menšinou na Českokrumlovsku. Úkolem organizace je přispívat prostřednictvím širokého spektra projektů k sociální a kulturní spolupráci romského etnika a většinové společnosti. Od 1. 9. 2009 je organizace registrována jako poskytovatel dvou sociálních služeb: Terénní programy a NZDM.

Cílem projektu **Z Indie do Českého Krumlova** bylo seznámit děti a mládež ve věku od 6 do 26 let s romskou kulturou, jejími zvyky, pověstmi a historií. Vysvětlit a ukázat, že romská kultura má silné kořeny, naučit je předávat tyto hodnoty svému okolí a získat hrdost za svůj původ. Cílovou skupinou byly děti a mládež pocházející ze sociálně vyloučených lokalit města Český Krumlov (romské děti). Projekt však nebyl zaměřen pouze na romskou komunitu, k realizaci projektu byli také přizváni zástupci z řad majoritního etnika, aby i oni měli možnost poznat jinou kulturu, pochopit určité souvislosti a být tolerantnější ke svým vrstevníkům. Myšlenkou projektu bylo nabídnout aktivity a činnosti, které pomohou lépe poznat romskou kulturu, zvyky a obyčeje. V rámci těchto aktivit posílit klientům jejich identitu a sebevědomí, že tato kultura má opravdu bohatou historii, na kterou mohou být hrdí. Dále také podporovat vrozený talent k hudbě a k výtvarným činnostem, umožnit zažít úspěch.

V našem okolí je romská komunita vnímána spíše negativně, často i se romská mládež z těchto důvodů separuje a staví se do opozice k pochopení nejen vlastní kultury, ale i k přijetí a toleranci jiných kultur. Záměrem projektu bylo, přiblížit těmto dětem a mládeži historii tohoto národa od opuštění Indie až po současnost. Probudit zájem o jejich historii, posílit sebevědomí a identitu uživatelům tohoto etnika. Romům totiž bývá často vytýkáno jejich „nekulturní“ chování a na straně druhé je to právě romská kultura, o kterou má většinové obyvatelstvo největší zájem. Říká, že Romové mají v krvi rytmus, a proto jsou tak skvělí tanečníci. Nikoho také nepřekvapí, pokud Rom krásně maluje, vyřezává ze dřeva či modeluje z hlíny, protože umělecké zaměření Romů dává svědectví o temperamentu a barvitě obrazotvornosti. Romská kultura je

dokladem velké vnitřní síly a energie Romů, může být spojovacím můstkem mezi Romy a ne-Romy.

Cílovou skupinou projektu byli klienti organizace. Mezi klienty komunitního centra Romů patří nejen romské děti a mládež (v rámci nízkoprahového zařízení pro děti a mládež), ale také jejich rodiče (v rámci terénních programů). Měli jsme tedy v plánu zapojit je do realizace projektu, motivovat je, aby aktivně pracovali se svými dětmi, dalšími členy komunity i členy majoritní společnosti.

Za rok 2011 NZDM (ambulantní i terénní formu) navštívilo 203 klientů, tj. 4 382 kontaktů.

Přínosem pro uživatele bylo seznámení se s romskou kulturou a tradicí. Poznat a naučit se romské tance a písně, jejich pověsti a vše, co k této kultuře patří. Mohli své znalosti a dovednosti ukázat dál prostřednictvím svých vystoupení širší veřejnosti (posílení sebevědomí, veřejný projev). Dále pak posílení své identity a to přijetím faktu, že romská kultura (jako každá jiná) má své kořeny. V rámci projektu jsme ukázali i tradiční řemesla a snažili se představit nějaké známé osobnosti z řad tohoto etnika, což mělo zcela určitě integrační akcent.

Podrobný popis jednotlivých aktivit v rámci projektu

- Aktivita č. 1 - Taneční soubor Krumlovostar Čerčeňa: dětský pěvecký a taneční soubor Krumlovostar Čerčeňa funguje v komunitním centru již čtvrtým rokem pod vedením Marty Podrazké. Na zkoušky, které probíhají pravidelně 2 x týdně, dochází 10-15 dětí ve věku od 7 do 15 let.

Děti se věnují romskému folkloru, tančí a zpívají. Veřejná vystoupení souboru mají vždy úspěch, což je pro děti velkou motivací. Prostřednictvím veřejných vystoupení je společnost seznamována s jinou kulturou a tradicí, což vede k toleranci. Indikátory: 15 klientů za rok, 8 veřejných vystoupení souboru, znalost romských písní a romského folkloru.

- Aktivita č. 2 – Rukodělné práce – (romské tradice): napodobování romských řemesel (hlína – hrnčířství, drátenictví, šperky, bižuterie, výroba tkaniček). Podpora rozvoje výtvarné tvorby a představivosti. Nutná spolupráce starší generace, ukázky z řad dobrovolníků. Indikátory: 50 klientů za rok.
- Aktivita č. 3 – Čtenářský kroužek: čtení romských pohádek, pověstí. Zapojení rodičů a prarodičů, kteří neznají nějakou pohádku, která se uchovává v ústním podání z generace na generaci. Indikátory: 20 klientů
- Aktivita č. 4 – Sportovní kroužek: sice nepatří do historie Romů, ale protože děti romského etnika jsou fyzicky velice zdatní, bylo vhodné v rámci projektu ukázat tuto silnou stránku všem zúčastněným. Cílem této aktivity bylo posílit jejich sebevědomí a umožnit jim toto sportovní vyžití – 1 x týdně. Indikátor: 50 uživatelů za rok + 2 x vystoupení pro rodiče a přátelé.
- Aktivita č. 5 – Kurzy romského tance: tato aktivita byla určena široké veřejnosti. Romské tance se tančili individuálně i ve skupině. Tanec zvýrazňuje hrdost, radost, oheň, temperament i smutek. Romské tance jsou procítěné duchem orientu a obohaceny tanečními prvky tradic zemí, kde Romové žijí. Indikátor: 28 uživatelů za rok + 2 x vystoupení.
- Aktivita č. 6 – Muzeum romské kultury v Brně: návštěva Muzea romské kultury v Brně. Indikátory: cca 40 zájemců.
- Aktivita č. 7 – Kulturní památka Lety u Písku: návštěva Kulturní památky Lety u Písku a návštěva pomníku „Obětem romského internačního tábora v Letech a naučnou stezku s expozicí“. Indikátory: cca 40 zájemců.
- Aktivita č. 8 – Romské kulturní odpoledne: slavnostní završení celého projektu. Vystoupení několika romských kapel, které zkouší v prostorách centra, a i několika dětských tanečních souborů, které působí pod naším centrem i pod občanských sdružením Lačo lav z Větní. Ve vestibulu je možné prohlédnout si fotografie z dosavadní činnosti zařízení. Indikátory: cca 150 klientů.

Tento projekt byl podpořen z dotace MŠMT a to částkou 100 000 Kč. Zřejmě se organizace vydala správnou prioritní cestou, která byla ministerstvem podpořena.

Souhrnné uvedení kritérií:

Číslo aktivity	Kvantitativní indikátor	Kvalitativní indikátor
Aktivita č. 1	15 klientů/rok + 8 vystoupení	znalost romských písní a romského folkloru
Aktivita č. 2	50 klientů/rok	rozvoj výtvarného citění, hrubé i jemné motoriky, posílení identity a sebevědomí
Aktivita č. 3	20 klientů/rok	poznání historie romské kultury, zájem o literaturu, zlepšení ve čtení, veřejný projev
Aktivita č. 4	50 klientů/rok	zlepšení hrubé motoriky, posílení sebevědomí
Aktivita č. 5	28 klientů/rok, 2 x vystoupení	znalost romského folkloru, podpora vztahu k tanci a hudbě, rozvoj hrubé motoriky
Aktivita č. 6	40 klientů – jednorázová akce	seznámení se s romským folklorem v podání odborníků – muzeum
Aktivita č. 7	40 klientů – jednorázová akce	odhalení další nejen romské historie, prohloubení znalostí
Aktivita č. 8	150 klientů	zlepšení a utužení vztahů v romské komunitě

Tabulka 1

2.3 Dvanáct setkání v NZDM

Tento projekt (návrh a realizace) byl moje první „dítě“ v této organizaci. Když jsem ho vytvářela, měla jsem velmi chabé zkušenosti s romskou komunitou. Dnes už o Romech mnohém vím a často již dopředu mohu odhadnout jejich chování. Pokud na někoho bude tento projekt působit velmi pozitivně, až zkresleně, bylo to jeho záměrem. Cílem projektu bylo ukázat klientům (jak z majoritní tak i z minoritní společnosti) odlišnosti romského etnika. Ty odlišnosti, které je možné využít ve svůj prospěch. Ty, které mohou pomoci nositeli, aby zvedl bradu a mohl být hrdý na to, že je Rom. Na ty rozdíly, které může uplatnit (a doufám, že uplatňuje) v konkurenčním boji v dnešním světě. A také přesně na ty silné stránky, za které je mohou pedagogové, rodiče či jiní lidé na cestě životem pochválit. Jakým způsobem je však podat klientům? Skrze hru, výtvarnou činnost v rámci nízkoprahového zařízení.

Toto zařízení má trochu volnější pravidla. To znamená, že jen na klientech záleží, jestli se do hry přidají. Je tedy nutná velká motivace či dobře připravený program, který zaujme. Z těchto důvodů nebyly použity žádné uvítací rituály. Přidání se ke skupině bylo zcela dobrovolné.

2.3.1 Země, ze které pocházím / ve které chci žít

Téma: Identita

Cíl: Zamyšlení se nad putováním Romů, nad jejich osudem. Jak dlouhou cestu urazili a jak rozdílné jsou země, ze které Romové pochází, a naše republika.

Časová dotace: Tři hodiny

Pomůcky: Mapy, špendlíky, stuha, tvrdnoucí hmota, barvy, plastelína, kniha O mamě Romy a romském pámbíčkově (autor: Doskočilová Hana).

Úkol: V hrubých rysech vysvětlit, odkud Romové pocházejí, z jakých důvodů a kdy opustili svoji zem. Na mapě vytvořit pomyslnou cestu. Rozvázat debatu na rozdílnost zemí Indie x Česká republika. Vytvořit si svoji zem, ve které chci žít.

Motivace: Ujasnit si svůj původ. Bez znalosti historie svého národa je to, jako kdyby chodilo tělo bez duše. Nebo jako kdyby stromy rostly bez kořenů.

Příkázání z knihy: Rom je Rom a Romem zůstane.²⁹

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 1. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* - dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Následující den připravena prezentace s vysvětlením cesty Romů z Indie do Českého Krumlova. Ukázka diapozitivů současné Indie. Na připravené mapě pak zdokumentování oné cesty Romů. Následně pak volná tvorba s tvrdnoucí hmotou nebo plastelínou na téma Země, ze které pocházím/ ve které chci žít. Spíše relaxační přístup. Účastníci společně vytvářeli pouze jednu společnou zem. Nikdo nechtěl pracovat samostatně, individuálně prosazovat své požadavky. Z počátku byly vidět určité rozpaky, protože Romové pokud se mají od něčeho ušpinit, raději se do takových akcí nepouštějí. Po zjištění, že to tak hrozné nebude, se dali s nadšením do práce. Mohu říct, že u všech byla vidět manuální zručnost a šikovnost. Velmi pěkně kombinovali barvy plastelíny a vytvářeli opravdu zajímavé kombinace.

Reflexe: Prezentace o cestě Romů sklidila velký ohlas. Motivovala účastníky k další spolupráci a tvorbě společné země, ve které chtějí žít. Na práci dětí bylo vidět, že jsou zvyklé pracovat kolektivně. Tj. tak, jak je to u Romů zvykem. Všichni společně, jednotně se vzájemnou podporou a pomocí. Tak jak Romové problémy a úkoly řeší. Tvůj úkol (problém) je i mým úkolem (problémem). Nikdy nejsou v ničem sami. O této skutečnosti jsme s dětmi v závěru pracovního dne mluvili. Vysvětlovali jsme, že několik staletí, jejich předkové kočovali. Z této doby si ponechali svoji jednotnost a důvěru jeden v druhého. Přiblížili jsme jim situaci kočovníků, kdy si museli důvěřovat a vzájemně se na sebe spolehnout, jen tak mohli přežít.

---

²⁹ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 12

2.3.2 Sári – barvení látky

Téma: Sebevědomí

Cíl: Přiblížit tradiční indický oděv, zdůraznit význam barev a preference barev romského etnika

Časová dotace: dvě hodiny

Pomůcky: pruh látky o délce 5-6 metrů, barvy na oděv v práškové podobě.

Úkol: Vyrobit sári – tradiční oděv v Indii. Popovídat si o tomto druhu oděvu, probrat shodné rysy tohoto oděvu s tradičními romskými oděvy (barevnost, pestrost). Dále upozornit na vkus romských děvčat, která mají rády barevné, pestré oděvy.

Motivace: Zkusit něco nového, zvědavost.

Přikázání z knihy: Rom Romovi pomůže vždycky, Pánbůh, jenom když se probudí.³⁰

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 2. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* - dvanáct romských přikázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Následující den jsme si povídali o sári, které je symbolem indické kultury. Mluvili jsme o tom, že vypadá komplikovaně, ale že jde v podstatě o pruh látky (5 -6 m dlouhý) a něco málo přes metr široký. Pro svůj tvar je sári variabilní, existuje několik typů a stylů uvazování, které se liší podle jednotlivých oblastí Indie. Zastavili jsme se u volby barev a její kombinaci na sári. Shodli jsme se, že jde o barvy, do kterých se rády oblékají i dnešní romská děvčata (volí si je podle svého vkusu), ale také o barvy, které je možné vidět u romských krojů (oděvů) např. v Muzeu romské kultury v Brně. Neopomněli jsme z důvodu motivace vyzdvihnout pozitivní stránky tohoto oděvu, které nutí dívky a ženy k lадnému pohybu. Samotné barvení látky bylo pak zlatým hřebem společného odpoledne.

---

³⁰ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 17

Reflexe: Toto téma sklídilo větší ohlas spíše u dámské klientely. Velmi mile mne překvapilo, že do samotného barvení se zapojili i starší chlapci, kteří se velmi obtížně zvedají ze židlí u PC. Hodně dlouho jsem přemýšlela a konzultovala tuto skutečnost s kolegyněmi. Dospěly jsme k velmi závažné odpovědi. Domníváme se, že odhadli obtížnost úkolu a věděli, že v této činnosti nemohou zklamat a pokud přece, vše bude kolektivní vinna, ne jednotlivce. A jsme zase u sebevědomí Romů. Jdu něco dělat, pokud vím, že to zvládnou. A pokud odhaduji, že to nezvládnou, raději se stáhnou zpět a projevuji nezájem. Proč tomu tak je? Snad kvůli neúspěchům a zkušenostem ve svém životě? Jak často mám možnost uspět v kritériích majoritní společnosti? Vždyť už v první třídě stojím na úplně jiné startovací čáře, než ostatní děti majoritní společnosti. Neustále jsem srovnáván dle měřítek majoritní společnosti, ač má výchova a mé hodnoty jsou na úplně jiném základě.

2.3.3 Kostýmy a tanec

Téma: Tanec, zpěv a rytmus

Cíl: Předvedení místního tanečního souboru ve svých „krojích“. Povídání si o vztahu k hudbě, k tanci. Rozebírání romského tradičního oblečení – barevnost, pestrost.

Časová dotace: Tři hodiny.

Pomůcky: Klávesy, dobrá nálada, členy tanečního souboru včetně oblečení a vhodný oděv k tanci.

Úkol: Předvést nacvičené vystoupení tanečního souboru. Odstranit zábrany a případné poslední bariéry k přirozenému romskému tanci. Zpívání romských písní a hraní na klávesy.

Motivace: Strávit smysluplné odpoledne, pobavit se s přáteli, být pochválen za svůj výkon.

Příkázání z knihy: Romové dovedou hudbou hovořit s Pánembohem.³¹

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 3. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkově* dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Taneční soubor představil své vystoupení a pak vzal klienty organizace mezi sebe a společně vytvářeli nové a nové kroky, kreace, které vycházeli z přirozeného poslechu hudby. Hudbu k tanci zabezpečovali střídavě také klienti organizace na velmi kvalitní úrovni. Asi nemusím zdůrazňovat, že nikdo z nich nezná noty, ani nechodí do ZUŠ. O přestávce jsme si povídali o oblečení děvčat a chlapců v tanečním souboru. Opět jsme rozebírali barevnost, pestrost. Druhy výhradně romských tanců. A jejich tancování – zvláštnosti, zvyky. Mluvili jsme o tom, že hudba a tanec je pro Romy absolutně přirozená věc. Mluvili jsme o známých osobnostech, kteří se dostali i do šoubyznysu. Hlavní myšlenka byla v tom, že i tato cesta, pokud je spojená s pílí, je reálná. Nemusím zdůrazňovat, že je také o tom sebevědomí, umět ukázat, že to umím, přijmout pochvalu.

Reflexe: Toto odpolední setkání jsem původně měla naplánované trochu jinak. Chtěla jsem, aby tento den byl více zaměřen na výtvarný projev a ne na hudbu. Měla jsem v plánu rozložit po místnosti velký papír a do rohů nádoby s barvami. Chtěla jsem, aby si klienti před tancem namočili chodidla do barev a pak následně tancovali. Z mého pohledu to byla skvělá myšlenka a doufala jsem, že si to klienti opravdu užijí. Naštěstí v naší organizaci pracuje sociální pracovnice romského etnika. Vysvětlila mi, že toto setkání není v praxi proveditelné a to ze dvou důvodů. První bariéra bude sundat si boty a ponožky. Je to příliš osobní a to Romové na veřejnosti prostě nedělají. Další věc opravdu neobvyklá, ušpinit si chodidla. Romové o sebe velmi dbají, o svůj vzhled a takovou činnost by odmítli. U každého setkání jsem slíbila jedno pozitivum. Tento den a každý jiný, který slyším naše klienty zpívat a hrát na klávesy, s obdivem kroutím hlavou, jak dokáží bez znalosti not přesně přehrát jakoukoliv píseň. Máte velký dar, neskutečný hudební sluch, smysl pro rytmus. Možná v tomto tvrzení mi budete oponovat. Já neříkám, že 100 % Romů má talent k hudbě, ale většina ano. Tento talent je v rodinách od nízkého věku podporován. Rodiče a prarodiče učí děti známé písničky

---

³¹ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkově*. Praha 2001: AMULET, s. 38

a melodie. Netvrdím, že jde vždy o písně romské. Romský jazyk se bohužel stále více vytrácí.

2.3.4 Boty

Téma: Čas, prostor a protivník

Cíl: Opět se vrátit k Indii, pravlasti všech Romů. Pomocí barev na látku vytvořit boty, třeba už ne ty tradiční indické, ale pustit uzdu fantazii skrze výtvarnou tvorbu. Rozhovor na téma chápání času a prostoru.

Časová dotace: Dvě hodiny.

Pomůcky: Bílé ponožky, barvy na textil

Úkol: Prvním úkolem bylo opět zopakovat něco málo o Indii, o zemi, z které Romové pocházejí. Dále pak ukázat prostřednictvím internetu tradiční obuv. V poslední řadě pak vytvořit své boty dle fantazie. Uvědomit si vlastní chápání prostoru a času.

Motivace: Za každé „boty“ sladká odměna.

Příkázání z knihy: Cokoli udělá jeden Rom, jako by udělali všichni.³²

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 4. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Nejprve jsme si povídali opět o Indii a zopakovali fakta. Protože jde o nízkoprahové zařízení, ne každé setkání jsou přítomni stejní klienti. Pak jsme si ukázali na obrázku tradiční indickou obuv. A vyzvali klienty, aby si své nové boty nakreslili na bílé ponožky, které byly k dispozici. Výtvarnou tvorbou se uvolnila atmosféra a snad i pootevřely dušičky klientů, a my se mohli vrhnout do jednoho z hlavních cílů dne - mluvit s nadhledem o časové realitě Romů a o odlišném chápání času a prostoru. Na rozdíl od jiných kultur Romové vždy žili

---

³² DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 27

přítomností. O minulost či budoucnost se příliš nestarají. I tuto skutečnost jsme si jasně vysvětlili. Domnívám se, že toto vnímání času pro několik set let kočující národ bylo jediným východiskem. Tento přístup se nedá hned tak změnit. Je nutné však o něm mluvit a snažit se myslet i na další dny. Způsob vnímání prostoru však myslím, že právě kočovný způsob života vyvýšil nad ostatní umy Romů. Mluvili jsme o tom, že v případě kočovnického způsobu života, bylo nutné se vždy v neznámém prostoru rychle zorientovat. Vědět, kde co na novém místě je. Na další pozitivum mne upozornil romský kolega. Tvrdí, že snad od svých předků má ten dar, že okamžitě dokáže velmi dobře odhadnout člověka, se kterým jedná.

Reflexe: Zdárně jsme překonali zouvání obuvi a ponožek. Z druhé strany je pravda, že tento den jsme měli mladší klientelu, která je již na různé legrácky z naší strany zvyklá. A nešlo o nanášení barvy přímo na chodidlo. Klienti, dle očekávání, v drtivé většině nepřistoupili k tvorbě bot tradičních, ale pustily uzdu své fantazie a výrobky byly skvělé. Klienti si doufám uvědomili své silné stránky v prostorové orientaci a zřejmě další smysl k odhadnutí protivníka. Věřím, že si také ujasnili svůj problém a pokusí se nežít jen tady a teď.

2.3.5 Mandalý

Téma: Výtvarné nadání u romských klientů

Cíl: Nakreslit si mandalu nebo pro menší barevné vzory. Vysvětlit si pojem mandala a mluvit o výtvarném nadání.

Časová dotace: Dvě hodiny.

Pomůcky: Papír, pastelky, dobrá nálada.

Úkol: Uvolnit se u kreslení mandal, poodkrýt teorie o vlohách, barvocitu u romských klientů.

Motivace: Hraní s barvami.

Příkázání z knihy: Romové dovedou odpouštět.³³

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 5. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Nejdříve jsme si podívali, co to vlastně mandala je. V různých formách můžeme mandalu najít zřejmě ve všech kulturách po celém světě. Došli jsme i k tvrzení, že s mandalou se můžeme setkat i v brahmanistické Indii v podobě půdorysů chrámů. Pak už jsme se pustili do práce. Klienti měli k dispozici velké množství odstínů a výrobky byly opět povedené. Udělali jsme si z výrobků malou výstavu a mluvili jsme o tom, jaký vztah mají Romové k výtvarné výchově. Ukázali jsme si prospekty z Muzea romské kultury v Brně, týkající se výtvarného umění.

Reflexe: Klienti se při malování plně ponořili do práce. Tato výtvarná činnost doslova působila jako ledolam. Výrobky jsme si vyzdobili celou místnost a opravdu bylo na co se dívat. Opět mne romské děti přesvědčily, že mají zvláštní cit pro skládání barev. Také obdivuji jejich schopnost kopírovat obrázky. Je to fenomén našeho zařízení. Vytiskneme jim obrázek a klienti je během krátké chvíle do detailu překreslí. Ke stejným poznatkům (výborné „kopírovací“ schopnosti) jsem došla i během praxe při hodinách *Člověk a svět práce* na základní škole. I tady je co chválit. Škoda jen, že ve většině případů romské děti se setkávají s tužkou až v první třídě.

2.3.6 Výroba šperků

Téma: Barevnost a rozmanitost šperků, výchova.

Cíl: Provéřit zručnost, prodloužit vytrvalost klientů - vyrobit si šperk, analyzovat vybrané barvy a jejich skladbu.

Časová dotace: Jedna hodina.

---

³³ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 33

Pomůcky: Korálky, navlékací nitě.

Úkol: Vyrobení si vlastního šperku.

Motivace: Vlastní korálky, náušnice či jiný šperk.

Příkázání z knihy: Romové nade vše milují svoje děti, i ty nehodné.³⁴

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 6. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Nejdříve jsme si povídali, co pro nás šperk znamená a jaký styl šperků se nám líbí. Činnost vypadá spíše pro děvčata, ale i v tomto případě se zapojili i chlapci a udělali něco pro radost své mamince. Vlastní činnost pak byla velmi zajímavá. Žádný výrobek nebyl totožný s jiným. Každý byl originál. Pak jsme se pustili do debaty ohledně výchovy romských dětí. Přirovnali jsme ji k pečování o květinu. Romské ženy své květiny jen hnojí a zalévají. Ženy s majoritní společností také zastřihávají, přetvářejí k obrazu svému. Následně jsme rozvázali debatu na téma hranice ve výchově.

Reflexe: Šperky, cetky, různé třpytivé plíšky – to vše se prolíná celou romskou historií. Klienti byli v navlékání velmi zruční a trpěliví. Určitě by se dalo při této činnosti vyvrátit tvrzení, že jsou nepozorní a u ničeho nevydrží. Líbila se mi barevnost výrobků a rozmanitost. Klienti pochopili, že pokud chtějí být členem nějaké společnosti, musejí dodržovat pravidla, hranice této komunity.

2.3.7 Výroba svíček

Téma: Manuální zručnost a šikovnost

Cíl: Provéřit zručnost, prodloužit vytrvalost klientů – výroba svíček.

Časová dotace: Jedna hodina.

---

³⁴ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 22

Pomůcky: Sady pro výrobu svíček včetně návodu.

Úkol: Vyrobit si svíčku.

Motivace: Vlastní výrobek, který si mohu odnést domů.

Příkázání z knihy: Rom dokáže po dobrém skoro všechno, ale po zlém s ním nikdo nic nepořídí.³⁵

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 7. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Výroba svíček sice nepatří k tradičním romským činnostem, ale vzhledem k tomu, že jde o práci vyžadující určitou zručnost, kterou Romové disponují, zařadila jsem jí do svého programu. Tato činnost nebyla náročná, zakoupený materiál k výrobě byl vhodně vybrán vzhledem k věku účastníků. Při výrobě jsme si povídali o tom, jaké řemesla Romové zastávali. V čem byli šikovní, jakým způsobem se učili, jak se předávalo řemeslo z otce na syna. Často např. v kovárně pomáhaly i ženy. Dlouho jsme pak debatovali nad zručností a šikovností Romů.

Reflexe: Účastníky činnost zaujala, není to činnost, která by se dělala každý den. Ještě několik dní po tomto setkání všichni vyprávěli, že se poptávali doma, jaká řemesla uměli jejich prarodiče. Romské děti se údajně učí tak, že jsou přizváni do rodiny (k celé rodině včetně dospělých) a učí se pozorováním. Napodobují chování buď rodičů, prarodičů nebo starších sourozenců a vzájemně se vychovávají. Tento styl výchovy má jedno pozitivum a mé tvrzení teď bude hodně odvážné. Myslím si, že Romové jsou velmi přizpůsobiví. Velmi rychle se dokáží přizpůsobit vzniklým podmínkám a dle znalých vzorců chování najít řešení vzniklé situace. I toto má zcela jistě určité opodstatnění v historii. Pokud Romové kočovali, byli neustále vystaveni změnám podmínek k životu. Po této kreativitě by měli skočit všichni personalisté, jen kdyby se k tomu přidala i trochu větší vzdělanost Romů.

---

³⁵ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 43

2.3.8 Malování čajem a věštění

Téma: Magie, čáry, věštění

Cíl: Magie, věštění – romské řemeslo

Časová dotace: Jedna hodina.

Pomůcky: Čaj, voda, romské klasické oblečení, karty.

Úkol: Dozvědět se něco nového, udělat si obrázek.

Motivace: Tajemno.

Přikázání z knihy: Romové jsou hrdí a nechtějí nic zadarmo!³⁶

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 8. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkově* – dvanáct romských přikázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Nejprve jsme tvořili obrázek za pomoci mokrého čaje. Pak jsme přešli k věštění, kartám a magii. Téma velmi zajímavé, pro Romy vlastní. Nakonec jsme si z legrace vyzkoušeli věštění sami.

Reflexe: Klienti pochopili, jak byla a je znalost řemesla důležitá. Jak fungoval systém dříve, že se řemeslo dědilo z otce na syna. Uvědomili si, že i v Českém Krumlově se věštění zachovalo do dnešní doby a vzájemně jsme se podělili o tuto skutečnost.

2.3.9 Keramická dílna

Téma: Verbální komunikace

Cíl: -Výroba předmětů z keramické hmoty a jejich prodej

Časová dotace: 3 hodiny

Pomůcky: Keramická případně tvrdnoucí hmota, hrnčířský kruh.

---

³⁶ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkově*. Praha 2001: AMULET, s. 49

Úkol: Vyrobit předmět dle své představy a pokusit se jej prodat.

Motivace: Vlastní výrobek, chuť předvádět se.

Příkázání z knihy: Romové si dobré pověsti váží, a dovedou se o ni i poprat!³⁷

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 9. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Nejprve jsme se pustili do vyrábění. Tentokrát jsme se však podřídili vlivu trhu a převzali jsme myšlenku, že není důležité, co vyrobím, ale jestli to dokáží prodat (pouze obrazně, k reálným obchodům nedošlo). Chtěli jsme, aby klienti dokázali reprezentovat své výrobky, uměli vystoupit před publikum a mluvit. Zajímavá byla u všech klientů verbální komunikace, nadšení, temperament. Prodej byl velmi hlučný a byli jsme opravdu rádi, že naše zařízení se nachází poměrně daleko od dalších sousedů.

Reflexe: Vyrobit něco, to už naši klienti umí, ale jít s tím i na „trh“,? Musím však potvrdit, že příslušníci romské menšiny mají velmi vyvinutý smysl pro mimoslovní komunikaci a velmi silné umění empatie. Dokáží dobře číst z pohledů a očí. Klienti se z počátku necítily dobře, vystoupit před publikum a propagovat svůj výrobek, postupně však získávali sebedůvěru a poslední výrobek byl nabízen bez jakýchkoliv rozpaků.

---

³⁷ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 54

2.3.10 Výroba „hopíku“

Téma: Sport a výroba sportovních pomůcky

Cíl: -Výroba „hopíku“ a jeho praktické užití. Potvrdit výborné sportovní dovednosti u romských klientů.

Časová dotace: 2 hodiny

Pomůcky: Speciální hmota zakoupená v obchodě, dobrá nálada.

Úkol: Vytvořit barevný (duhový) „hopík“.

Motivace: Získání vlastního „hopíku“.

Příkázání z knihy: Práce Romů vždycky zachrání! ³⁸

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 10. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkově* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Hopík je oblíbená hračka všech dětí a tak nebylo nutné nikoho přimlouvat, aby se zapojil do vyrábění. Klienti si navzájem porovnávali své výrobky. Pak jsme se pustili do sportování. O přestávce, kdy si povinně museli všichni sednout a vydýchat se, jsme hovořili o tom, jak jsou Romové sportově zdatní.

Reflexe: Myšlenka výroby „hopíků“ byla opravdu originální a skvělá. Klienti se vyřádili a následné běhání, skákání, závodění bylo x-krát lepší, než sezení u PC. Dále debata na sportovní nadání, rychlost, akčnost a pružnost romských chlapců na hřišti při fotbalovém zápase se také pěkně rozohnila. Ze své zkušenosti mohu potvrdit, že naše místní přípravek fotbalu má velmi dobré zápasy díky dvěma romským chlapcům. Při jejich hře je vidět, že jsou rychlí, dokáží se velmi dobře zorientovat na hřišti a ví o sobě, tj. pracují v týmu, přihrávají si a nehrají sólo.

---

³⁸ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkově*. Praha 2001: AMULET, s. 59

2.3.11 Výroba „košíků“

Téma: Řemesla, hodnotový systém.

Cíl: -Výroba košíků.

Časová dotace: 3 hodiny

Pomůcky: Stará krabice, noviny, barevný papír.

Úkol: Vyrobit si proutěnou krabici.

Motivace: Radost z dokončené práce.

Příkázání z knihy: Statečný Rom potřebuje statečnou ženu, ale statečná Romka má dost odvahy pro celou rodinu.³⁹

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 11. kapitola z knihy *O mamě Romě a romském pámbíčkoví* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Šlo práci poměrně složitou, takže začátek připravily naše sociální pracovnice (založili první řadu) a pak se klienti při výrobě postupně střídali. Následně jsme mluvili o různých druzích řemeslech o výchově a vzdělání a hodnotovém systému. Diskutovali jsme o žebříčku hodnot a o svobodě.

Reflexe: Výroba košíku (krabice) byla tentokrát velmi náročná. Na první pohled bylo vidět, který klient je veden k domácím (rukodělným) pracím a který nikoliv. Na téma žebříček hodnot se rozpoutala zuřivá debata. Na prvním místě mají Romové svobodu, otázkou je, v jakém rozsahu tento pojem chápou. Další věci, na které národ nelpěl, na své svobodě.

---

³⁹ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví*. Praha 2001: AMULET, s. 65

2.3.12 Vaření tradičního jídla

Téma: Romská kuchyně, výchova romských děvčat.

Cíl: - Uvařit si něco dobrého.

Časová dotace: 2 hodiny.

Pomůcky: Mouka, vejíčko, brambory, sůl, zelí a uzené maso.

Úkol: Uvařit si halušky.

Motivace: Ukuchtit si něco dobrého.

Příkázání z knihy: Romové, naučte se číst a psát.⁴⁰

Průběh činnosti: Předchozí den v rámci čtenářského kroužku přečtena 12. kapitola z knihy *O Mamě Romě a romském pámbíčkově* – dvanáct romských příkázání, jak je svým dětem vypravují romské maminky. Protože naše zařízení nemá vybavenou kuchyň, museli jsme požádat o azyl u krumlovských seniorů, což je také velmi příjemná věc, protože klienti se dostanou do styku s jinou generací a učí se tedy být k této generaci tolerantnější (podpoří se mezigenerační vztahy). Uvařili jsme si výborné halušky a pak u jídla povídali o tom, jak romská rodina fungovala a někde i ještě funguje. Tradiční romské rodiny jsou patriarchální. Nejdůležitější postavení má tedy otec (materiální zajištění rodiny, rozhodovací slovo). Pro ženy vždy platí přísnější pravidla než pro muže. Žena má svému muži projevovat pokoru a úctu, starat se o děti a o domácnost. Postavení žen je ovlivněno počtem dětí. Čím více dětí porodily, tím větší úcty se jim dostává. Děti jsou od útlého věku vedeny k samostatnosti. Děvčata pomáhají matce v domácnosti. Nejstarší syn zatupuje otce v jeho nepřítomnosti.

Reflexe: Spolupráce klientů a seniorů byla perfektní. Jedna z dalších skutečností Romů je, že mají velkou úctu k starším lidem (v domově důchodců bychom Roma hledali velmi obtížně). Halušky se povedly a povedly se i jiné věci, jako debata nad

---

⁴⁰ DOSKOČILOVÁ, H. *O Mamě Romě a romském pámbíčkově*. Praha 2001: AMULET, s. 70

uspořádáním tradiční romské rodiny. Velká diskuse se rozpoutala nad tvrzením, že rodina je tolik bohatá, kolik má dětí.

3 Závěr

Projekt byl realizován v organizaci v roce 2011. Domnívám se, že můžeme mluvit o tom, že šlo o projekt velmi úspěšný. Cíl ukázat romským klientům, co je na jejich romství pozitivní nebo v čem mají větší šanci se prosadit, se zcela určitě povedl. Minimálně většina klientů našeho zařízení ví, odkud Romové přišli, kde mají své kořeny, jakým způsobem žili, a dokáže si reálně zdůvodnit základní odlišnosti Romů od majoritní společnosti. Možná lépe pochopí svoji jinakost a třeba začne i trochu pracovat v pozitivním slova smyslu. Pokusit se majoritní společnost nalákat na poznání této kultury, už byl úkol mnohem náročnější. Klienti, kteří navštěvují naše zařízení již déle a nejsou Romové, si něco z historie a z kultury Romů i mnohé odnesli.

Přizvat i zástupce jiných kultur byl však velký úkol, na který bohužel i naše majoritní společnost musí na tento krok ještě dozrát. Naučit žít společně lidi různých kultur není otázkou jednoho roku. Přizvání našeho romského tanečního souboru na různé kulturní akce v rámci Českého Krumlova však dokládá, že o romskou kulturu je zcela jistě zájem a k tomuto městu patří.

Hlavním cílem projektu bylo, ukázat všem klientům pozitiva romství. Tj. najít na jejich odlišnostech něco kladného. Od čeho se mohou odrazit a být hrdý na svůj původ. Pokud by někdo chtěl oponovat, že některá pozitiva lze přehodnotit jako negativa této společnosti, zcela jistě by měl pravdu. Cíl projektu však byl, najít oblasti, ve kterých Romové mohou vynikat (mají jiné dispozice) a za které je my pedagogové můžeme vždy pochválit, motivovat a pokusit se společně odstranit bariéry a nedůvěru romských dětí ve vzdělání, posílit jejich sebevědomí, naplnit základní potřebu být úspěšný.

Pro rok 2012 jsme navázali dalšími projekty „Kam kráčíš? (KAJ DŽAS?) a „Stejně šance na startovní čáře“.

Seznam použitých zdrojů (literatury)

- Bakalář, P.** *Psychologie Romů*. Praha: Votobia 2004, 179 s. ISBN 80-7220-180-8
- Balbín, J. a kol.** *Romové a dětské domovy*: sborník z 8. setkání Hnutí R v Děčíně a ve Františkově nad Ploučnicí ve dnech 11.-13. dubna 1997. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997, 137 s. ISBN: 80-902149-4-0
- Davidová, Eva:** *Romano drom: cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1995, 245 s. ISBN 80-7067-533-8
- Davidová, Černá, M.** *Analýza romského obyvatelstva ve městě a okrese Český Krumlov*. Int. Tisk. MÚ Český Krumlov, 1999
- DOSKOČILOVÁ, H.** *O Mamě Romě a romském pámbičkovi*. Praha 2001: AMULET, 70 s. ISBN 80-86299-86-4
- Horvátová, A.** *O VELKÉ RAMĚ A JINÉ PŘÍBĚHY*. Vydavatelství Signeta 2003, 111 s. ISBN 80-902608-7-X
- Horváthová, J.** *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Lidové noviny 2002, 84 s. ISBN 807106615X
- KUCHAŘ, P.** Metodika výchovné práce s romskou mládeží. in: *Práce s romskou mládeží*. Olomouc, 2001. Odborný seminář. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Mann, A.** *Romský dějepis*. Praha : Fortuna 2001, 48 s. ISBN 80-7168-762-6
- Nečas, C.** *Romové v České republice včera, dnes a zítra*. 4. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého 1999, 129 s. ISBN 80-7067-952-2
- Průcha, J.** *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál 2004, 200 s. ISBN 80-7178-885-6
- Říčan, P.** *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál 1998, 143 s. ISBN 8071782505
- Říčan, P.** *Cesta životem*. 2. vydání. Praha: Portál 2004, 390 s. ISBN 80-7367-124-7
- Ševčíková, V.** *Sociokulturní a hudebně výchovná specifika romské minority v kontextu doby*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě 2003, 232 s. ISBN 80-7042-282-3

Tajfel, H. *Sociálna psychológia menšín*. Bratislava: Nadácia Minority Rights Group-Slovakia 1995, 25 s. ISBN 80-967169-1-3

Internetové zdroje:

Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18197>

Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18901>

Český rozhlas. Historie Romů [online]. *Romové v České republice*. Praha, 1997-2008 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/18530>

Seznam použitých zkratk

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NZDM Nízkoprahové zařízení dětí a mládeže

ZUŠ Základní umělecká škola

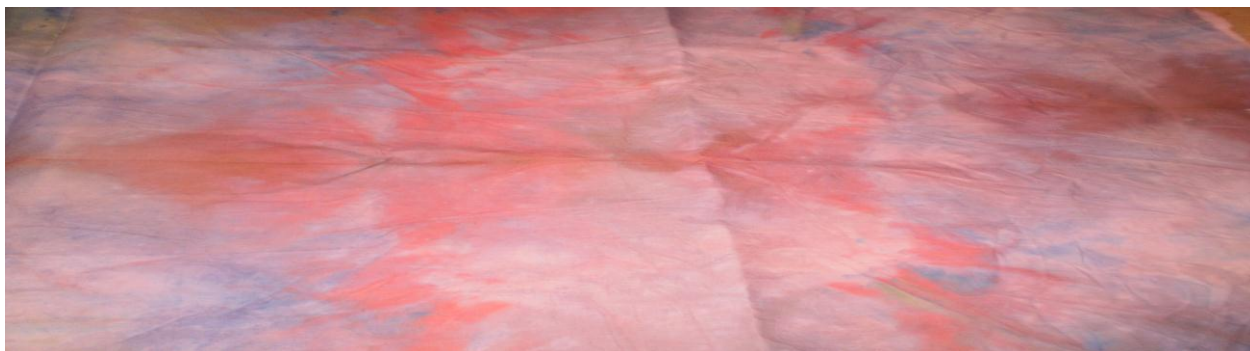
ZŠ Základní škola

Seznam příloh

- Příloha I   **Sáří – barvení látky**
- Příloha II   **Kostýmy a tanec**
- Příloha III   **Mandaly**
- Příloha IV   **Šperky**
- Příloha V   **Svíčky**
- Příloha VI   **Pletení košíků**
- Příloha VII   **„Kopírování“ žáka 4.A.**

Příloha I   **Sári – barvení látky**

Obarvená látka

Jak obléci sári? (Zdroj: internet http://www.sari.cz/page_1.php?id=24)

Naše sári v podání soc. pracovnice

Příloha II **Kostýmy a tanec**

Příloha III **Mandaly**

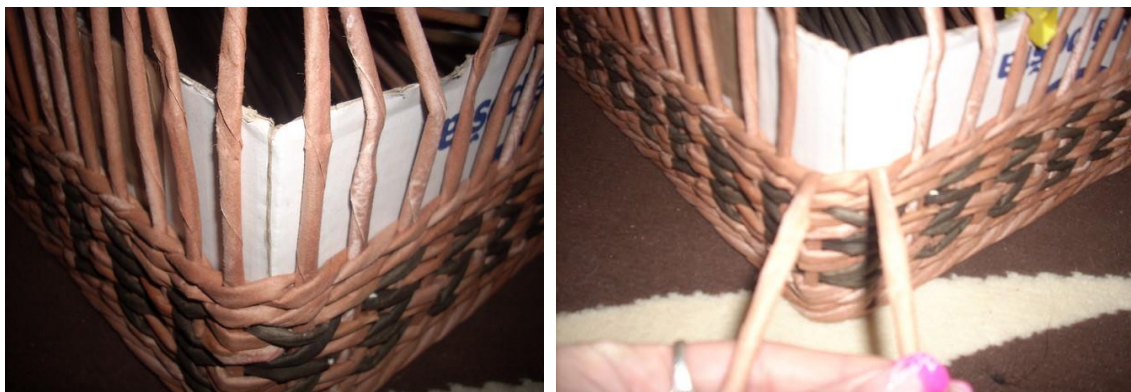
Příloha IV Šperky

Příloha V Svíčky

Příloha VI Pletení košíků

Příloha VII „Kopírování“ Rosti ze 4.A. – 2 minutová práce

Abstrakt

TEMLIAKOVÁ, I. *Romská kultura a výtvarný projev v rámci NZDM v Českém Krumlově*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Irena Kovářová.

Klíčová slova: romská etnicita, romský jazyk, romská kultura, historie, identita, pozitivní aspekty romské identity, volný čas, rozvoj osobnosti, volnočasové aktivity, romská mládež, osobnost vychovatele, výtvarná výchova.

Tato práce pojednává o identitě Romů. O jejím vývoji, významnosti a důležitosti při hledání sebe sama. Abychom lépe pochopili důležitost nalézání identity u romské mládeže, musíme poznat jejich kulturu, tradice, způsob života, atd.

Praktická část uvádí teoretické poznatky do praxe přípravou a realizací projektu Z Indie do Českého Krumlova.

Abstrakt v anglickém jazyce

THE ABSTRACT

TEMLIAKOVÁ, I. *Gipsy culture and art project in „Low-doorsil“ Facilities in Český Krumlov*. České Budějovice 2012. University of South Bohemia in České Budějovice 2012. Faculty of Theology. Department of Education. Supervisor Mgr. Irena Kovářová.

The keywords: Roma ethnicity, Romany (Gipsy) language, culture, Roma history, identity, positive aspects of Roma identity, leisure time, personal development, leisure activities, Roma Youth, art

This theses deals with and identity of young Romanies. About its devepolment, meaning and importance when searching for oneself. To understand the significance of finding the Romanien youth's identity, it is essential to get familiar with their culture, traditions, way of life etc.

The practical part puts the theoretical knowledge into practice through preparation and realization of the project „*From India to Czech Krumlov*“.